

Sağlıkla İlgili ve Sağlık Dışı Bölümlerde Okuyan Üniversite Öğrencilerinin Yaşlı İstismar ve İhmaline Yönelik Düşünceleri

Opinions of University Students Studying in Health and Non-Health Departments on Elder Abuse and Neglect

Melda Başer Seçer¹, Nursen İlçin², Erhan Seçer¹, Özge Göbel¹

¹Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Manisa

²Dokuz Eylül Üniversitesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Meslek Yüksekokulu, İzmir

Amaç: Sağlıkla ilgili bölümlerde ve sağlık dışı bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerinin yaşlı istismar ve ihmeline yönelik düşüncelerinin belirlenmesidir.

Gereç ve Yöntemler: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yaşlı Bakım Programı ve Spor Bilimleri Fakültesi'nde okuyan toplam 141 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmaya katılan üniversite öğrencileri sağlık ve sağlık dışı bölümlerde okuyan öğrenciler olarak iki gruba ayrılmıştır. 141 öğrencinin 99'u sağlıkla ilgili bölümlerde, 42'si ise sağlık dışı bölümde okumaktadır. Araştırma verileri öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile yaşlı istismar ve ihmeline yönelik soruları içeren anket formu kullanılarak toplanmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamaları $21,98 \pm 1,21$ olup, %63,8'i 18-22 yaş grubundadır. Öğrencilerin, %68,7'si Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü'nden, %1,3'ü Yaşlı Bakım Bölümü'nden olup, %30'u Spor Bilimleri Fakültesi'nde okumaktadır. Grupların sorulara verdiği cevaplar incelendiğinde "Yaşlılar aile üyelerinin yaşamı için bir engel oluşturur mu?" sorusuna sağlık bölümlerinde okuyan grubun %34,4'ü, diğer grubun %90,5'i evet cevabı verirken yaşlı bireye yeterli güveni verebilme sorusuna sağlık bölümünde okuyan grubun %84,8'i, sağlık dışı bölümde okuyan grubun %71,4'ü evet cevabını vermiştir. Sağlıkla ilgili bölümde okuyan grubun %27,3'ü, sağlık dışı bölümde okuyan grubun %81'i yaşlıyı ihmal ettiğini düşünmektedir.

Sonuç: Bu sonuçlar doğrultusunda, sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin yaşlılara karşı daha duyarlı olduğu ve farkındalıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı istismarı, yaşlı ihmali, üniversite öğrencileri, yaşlılık

Aim: The aim of the study is to determine the opinions of university students in health-related departments and non-health departments about elderly abuse and neglect.

Material and Methods: The study was carried out with a total of 141 students studying at the Elderly Care Program of the Vocational School of Health Services, Department of Physiotherapy and Rehabilitation, Faculty of Health Sciences in Manisa Celal Bayar University. University students participating in the study were divided into two groups as students in health and non-health departments. The research data were collected by using a questionnaire.

Results: The mean age of the students was 21.98 ± 1.21 and 63.8% were in the 18-22 age group. 68.7% of the students are from the Department of Physiotherapy and Rehabilitation, 1.3% are from the Department of Elderly Care and 30% are from the Faculty of Sports Sciences. When the answers given by the groups were examined, 34.4% of the group in the health departments and 90.5% of the other group answered yes to the question 'Do elderly people constitute an obstacle for the life of family members?', 84.8% of the group in the health department and 71.4% of the group in the non-health department answered yes to the question of giving sufficient confidence to the elderly individual. 27.3% of the group in the health-related section and 81% of the group in the non-health section think that they neglect the elderly.

Conclusion: According to these results, it is seen that students who are studying in health-related departments are more sensitive to the elderly and they are more aware.

Keywords: Elder abuse, elder neglect, university students, old age

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Doç.Dr. Nursen İlçin

E-posta / E-mail: nursen.ozdemir@deu.edu.tr

Adres / Address: Dokuz Eylül Üniversitesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Meslek Yüksekokulu, İzmir

Geliş Tarihi / Received: 26.06.2019 **Kabul Tarihi / Accepted:** 28.08.2019

GİRİŞ

Yaşlanma, anne karnında başlayıp ölüme kadar devam eden normal bir yaşam sürecidir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), yaşlanmayı yaşamsal fonksiyonların sürekli azalması, tüm organizmanın verimliliğinde görülen azalma, çevresel faktörlere uyum yeteneğinde azalma olarak tanımlamıştır (1). Gelişmiş ülkelerde ve ülkemizde yaşlılığın başlama yaşı olarak kabul edilen 65 yaş ve üzeri nüfus, teknoloji ve sağlık alanında meydana gelen gelişmeler, doğurganlığın azalması gibi nedenlerle her geçen yıl artış göstermektedir. Örneğin ülkemizde 2018 verilerine göre yaşlı nüfus oranı %8,8'e yükselmiştir. Yaşlı nüfus oranınının 2023 yılında yüzde 10,2; 2030 yılında yüzde 12,9; 2040 yılında yüzde 16,3; 2060 yılında yüzde 22,6 ve 2080 yılında yüzde 25,6 olacağı tahmin edilmektedir (2). Ülkemizde ve dünyada yaşlı nüfusun giderek artması ekonomik, sağlık ve sosyal alanda birçok yeni sorunu beraberinde getirmektedir (3).

Yaşlanma ile beraber vücudun tüm rezervlerinde azalma meydana gelir. Bu azalmaya eşlik eden fiziksel, ruhsal ve sosyal değişimler, yaşanan ekonomik güçlükler yaşlının hayatını daha da zorlaştırmaktadır. Yaşlı bireyin evde veya yaşlı bakım kurumlarında bakım ilişkisinin yeterince desteklenmediği durumlar var olduğunda yaşlı istismar ve ihmal gündeme gelebilmektedir. Yaşlı istismarı terimi şiddet eylemlerini ve kötü davranmayı içine almaktadır. Yaşlı ihmal ise bakmakla yükümlü bireylerin (aile üyeleri, sosyal kurum çalışanları, özel bakıcılar, sağlık personelleri vs.), yaşlı bireyin günlük gereksinimlerini karşılamamasıdır (4). Eş ve çocuk istismarı yıllardır tanınmasına rağmen yaşlı istismarı ilk kez 1970'li yıllarda Amerikan toplumunun dikkatini çekmiştir. Aile içi istismara uğrayan yaşlı sayısı her geçen gün artmasına rağmen birçok yaşlı, yakınlarıyla beraber yaşadığı ve onlara bağımlı olduğu için bu durum açığa çıkmamaktadır (3).

Teknolojinin meydana getirdiği yenilikler, aile yapısının değişimi, yaşlının yaşam süresinin

uzaması, bakan kişinin yaşlıyı bir yük olarak görmesi, yaşlının ekonomik durumunun yetersiz olması, ev koşullarının iyi olmaması, gençlerin yaşlılar konusunda duyarsızlaşması gibi nedenler yaşlı istismar ve ihmalini artırmaktadır. Yalnız yaşayan yaşlılar çoğunlukla ekonomik istismara, eşi ve çocuklarıyla yaşayan yaşlılar ise fiziksel ve psikolojik istismara uğramaktadır (3). Uysal (2002)'a göre yaklaşık olarak yaşlıların % 3-4'ü; travma, tıbbi problemlere dikkat edilmemesi, kötü hijyen ve su kaybı, uygun olmayan ev koşulları, sözel istismar, ekonomik istismar, zorla eve hapsedilme veya aile üyeleri, komşular, akrabalar, yabancılar ya da yaşlıya bakım veren görevliler tarafından istismar edilmektedirler. Yaşlı bireylerin %9,4'ü psikolojik istismar, %8,2'si ihmal, %4,2'si fiziksel istismar, %2,1'i ekonomik istismar, %0,9'u ise cinsel istismar ile karşılaşmıştır (3). Japonya'da yapılan bir çalışmada istismar prevalansı %17,9 olup; ilk sırada ihmal %7,7; ikinci sırada ekonomik istismar %6,4; en son sırada ise cinsel istismar %1,3 olarak saptanmıştır (5). Avusturalya'da yapılan bir çalışmada ise fiziksel istismar %30, psikolojik istismar %55, ekonomik istismar %81, cinsel istismar %4 ve ihmal %25 olarak belirlenmiştir (6).

Bugüne kadar ülkemizde yaşlı istismar ve ihmal ile ilgili çalışmalar sınırlı sayıdadır. Ülkemizde huzurevlerinde kalan yaşlılarda yapılan bir çalışmada huzurevine başvuran yaşlıların % 25,7'sinin ailelerinden fiziksel istismar ile karşılaştıkları ve yaşlıyı istismar edenlerin başında gelinlerin (%41,3) geldiği saptanmıştır (7). Keskinoglu ve ark. çalışmalarında yaşlıların %1,5'inin fiziksel, %2,5'inin ekonomik istismara uğradıklarını bildirmektedir. Düşük sosyoekonomik bölgede fiziksel istismar prevalansı %1,5, ekonomik istismar %2,5 ve ihmal %27,4 olarak bulunurken yüksek sosyoekonomik bölgede fiziksel istismar % 2, ekonomik istismar %0,3 ve ihmal %11,2 olarak saptanmıştır. Altıntaş K. ve ark. ülkemizde yaptıkları çalışmada yaşlıların %13,6'sının geçen yıl içinde en az 1

kere istismara maruz kaldığını ve duygusal istismarın en yaygın görülen istismar tipi olduğunu bildirmişlerdir (18). Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde yeterli sosyal güvenlik ve destek sistemlerinin olmaması, giderek geniş aile yapısının yerini çekirdek aile yapısının alması ile yaşlının aile desteğini kaybetmesi, kötüleşen ekonomik koşullar, işsizliğin artması gibi nedenlerin yaşlının her türlü istismarını da artırabileceğini göstermektedir (8).

Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinde çalışan sağlık personelinin yaşlı istismar ve ihmali belirlemede önemli rolü vardır bu nedenle bu personellerin üniversite eğitimi boyunca bu konu ile ilgili düşünce ve tutumlarının belirlenmesi, derslerde bu konulara yer verilmesi önemli bir gerekliliktir (9). Ülkemizde hem yaşlı istismarı ile ilgili araştırmalar hem de bu konu ile ilgili bilgi kaynakları yetersizdir. Bu nedenle bu çalışmada; yaşlı istismar ve ihmal durumu, üniversite öğrencilerinin bu duruma bakış açısı ve istismarda etkili olan etmenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmanın sonuçları; üniversite öğrencilerinin özellikle üniversite eğitimi sonrası sağlık hizmetlerinde yaşlılarla daha sık karşılaşacak olanların yaşlı istismarı ile ilgili farkındalıklarının artırılmasına katkı sağlayacağı gibi riskli olan yaşlıların istismar ve ihmallerinin engellenmesinde yapılacak olan uygulamalara ve alınacak önlemlere de ışık tutacaktır.

YÖNTEM

Çalışma, 15.06.2018-30.03.2019 tarihleri arasında Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yaşlı Bakımı Programı ve Spor Bilimleri Fakültesi'nde okuyan ve ankete katılmak isteyen 141 gönüllü öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmada gönüllü öğrencilere toplam 36 sorudan oluşan anket formu uygulanmıştır (12). Manisa Celal Bayar

Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 13.06.2018 tarihinde onay alınmıştır.

Bu anket formunun ilk bölümü (10 soru) öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri, ikinci bölümü (26 soru) yaşlı istismarı ve ihmaline yönelik soruları içermektedir. Veriler bilgisayarda SPSS 21.0 paket programında değerlendirilmiş ve verilerin tanımlayıcı istatistiksel analizleri yapılmıştır. Öğrenciler sağlıkla ilgili ve sağlık dışı bölümde okuyan öğrenciler olarak 2 gruba ayrılmıştır. Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan grupta 99 öğrenci, sağlık dışı bölümlerde okuyan grupta 42 öğrenci bulunmaktadır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamaları $21,98 \pm 1,21$ olup, %51,7'si kız, %48,3'ü erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin %68,7'si Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü'nden, %1,3'ü Yaşlı Bakımı Programı'ndan, %30'u Spor Bilimleri Fakültesi'ndeki öğrencilerden oluşmaktadır. Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerinin %63,6'sının evde 2-4 kişi ile birlikte yaşadığı, %72,7'sinin 1-3 kardeşi olduğu ve %50,5'inin evde bir yaşlı bireyle yaşamakta olduğu bulunmuştur. Evde bir yaşlı birey ile yaşayan sağlıkla ilgili bölümde okuyan öğrencilerin %37,4'ünün 2-12 yıldır, %10'unun 13-21 yıldır, %3'ünün ise 22 yıl ve daha uzun süredir bir yaşlı ile yaşadıkları belirlenmiştir. Sağlık dışı bölümlerde okuyan öğrencilerin %40,5'inin evde 2-4 kişi ile birlikte yaşadığı, %61,9'unun 1-3 kardeşi olduğu ve %13,5'inin evde bir yaşlı bireyle yaşamakta olduğu bulunmuştur. Bu öğrencilerin %9,5'inin 2-12 yıldır, %2,3'ünün 13-21 yıldır bir yaşlı ile yaşadıkları belirlenmiştir. Sağlıkla ilgili bölümlerde ve sağlık dışı bölümde okuyan üniversite öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo I. Sağlıkla ilgili ve sağlıkla dışı bölümlerde okuyan öğrencilerin demografik özellikleri

Tanımlayıcı özellikler	Grup 1 (%) n:99	Grup 2 (%) n:42	p
Yaş grubu			
18-21 yaş	91	0	<0,01
22-30 yaş	9	100	<0,01
Cinsiyet			
Kız	58,6	35,7	0,01
Evde yaşayan kişi sayısı			
2-4 kişi	63,6	40,5	0,01
5 kişi ve üzeri	36,4	59,5	0,01
Kardeş sayısı			
Yok	5,1	38,1	<0,01
1-3 kardeş	72,7	61,9	0,20
4 kardeş ve üzeri	22,2	0	<0,01
Evde yaşlı birey olması	16,2	13,5	0,09
Evde yaşlı bir bireyle yaşama süresi			
2-12 yıl	37,4	9,5	<0,01
13-21 yıl	10,1	2,3	0,11
22 yıl ve üzeri	3	0	0,25
Hiç yaşamamış	49,5	88,2	<0,01

Grup 1: Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrenciler, Grup 2: Sağlık dışı bölümde okuyan öğrenciler, p<0.05 değeri anlamlı olarak kabul edilmiştir.

Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin sorulara verdiği cevaplar incelendiğinde; %92,7'si aile içindeki kötü alışkanlıkların yaşlıyı etkilediğini, %60'ı yaşlıların aile üyeleri için bir engel oluşturmadığını düşünmektedir. Öğrencilerin %60,6'sı yaşlıya bakabilecek kriterde olduğunu, %72,7'si bakımevinde kalan yaşlıların evde kalan yaşlılara göre güven duygularının daha az olduğunu düşünmektedir. 'Karar alırken yaşlıya danışılmalı mıdır' sorusuna %92,7'si evet cevabı vermiştir. 'Aile içinde yaşlıya sorumluluk verilmeli midir' sorusuna ise %82,7'si evet yanıtını vermiştir. Öğrencilerin %86,9'u yaşlılık konusunda eğitim almak

istemektedir. Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin tüm sorulara verdiği cevaplar Tablo II'de gösterilmiştir.

Sağlık dışı bölümde okuyan öğrencilerin cevapları incelendiğinde, %90,5'i yaşlıların aile yaşamı için bir engel oluşturduğunu düşünmekte %90,5'i yaşlıların bakımını üstlenmeden önce maddi durum değerlendirmesi yapılması gerektiğini düşünmektedir. Bu öğrencilerin %81'i yaşlıyı ihmal ettiğini düşünmektedir. Sağlık dışı bölümde okuyan öğrencilerin tüm sorulara verdiği cevaplar Tablo II'de gösterilmiştir.

Tablo II. Gruplara göre cevapların dağılımı

SORULAR	Grup 1 (n:99) Evet (%)	Grup 2 (n:42) Evet (%)	p
1) Aile içerisindeki kötü alışkanlıklar yaşlıyı etkiler mi?	92,9	83,3	0,08
2) Yaşlılar aile üyelerinin yaşamı için bir engel oluşturur mu?	39,4	90,5	<0,01
3) Yaşlı bireylerin bakımını ailenin tüm bireyleri üstlenmelidir.	92,9	83,3	0,08
4) Yaşlı bireye bakabilecek kriterlerde misiniz?	60,6	69	0,34
5) Yaşlılara hizmet vermede sınırları zorlamak bir ihmal şekli midir?	60,6	71,4	0,22
6) Aile içinde ihmal varsa yaşlının bakım evinde kalması daha iyi midir?	78,8	81	0,77
7) Bakımevinde kalan yaşlıların aile içinde yaşayan yaşlılara oranla güven duyguları daha az mıdır?	72,7	76,2	0,66
8) Yaşlı bakımı için ilk olarak ruhsal gereksinimi ele alınmalıdır	96	85,7	0,03
9) Evinizdeki eşyaların düzenini yaşlı bireyin ihtiyaçlarına göre ayarlar mısınız?	97	83,3	<0,01
10) Çocuk eğitimine yaşlı katılmalı mıdır?	69,7	92,9	<0,01
11) Evde çocuğa bağırlımasından yaşlı kendine pay çıkarır mı?	66,7	81	0,08
12) Aile içinde yaşlı bireye sorumluluk verilmeli midir?	82,8	76,2	0,04
13) Geliri olan yaşlı ile geliri olmayan yaşlının bakımında farklılıklar olur mu?	57,6	85,7	<0,01
14) Evinizde yaşlı bir birey olmasını ister misiniz?	55,6	76,2	0,02
15) Karar alırken yaşlıya danışılmalı mıdır?	92,9	88,1	0,34
16) Yatacak yaşlılar diğer yaşlılara göre bakım evine daha çok mu yollanıyor?	88,9	83,3	0,36
17) Yaşlılık konusunda eğitim almak ister misiniz?	86,9	88,1	0,84
18) Yaşlıların hobilerini sürdürmelerine izin verir misiniz?	97	92,9	0,26
19) Yaşlıların bakımını üstlenmeden önce maddi durum değerlendirmesi yapılmalı mı?	56,6	90,5	<0,01
20) Yemek yaparken yaşlı bireyin diyetini göz önünde bulundur musunuz?	96	85,7	0,03
21) Dişlerin yokluğu ve ağızda protez olması nedeniyle yeterli çiğneyemeyen yaşlı ile aynı sofrada yemek yemek ister misiniz?	83,8	78,6	0,45
22) Yaşlı bireye yeterli güveni verebilir misiniz?	84,8	71,4	0,06
23) Evde yaşlı birey ile ilgili bir problemi tartışırken onun duymamasına özen gösterir misiniz?	85,9	83,3	0,70
24) Yaşlı bireyi düzenli olarak sağlık kuruluşuna götürür müsünüz?	91,9	73,8	<0,01
25) Yaşlı bireyin evde düşmelerini engellemek için önlem alır mıydınız?	97	97,6	0,83
26) Yaşlı bireyleri ihmal ettiğinizi düşünüyor musunuz?	27,3	81	<0,01

Grup 1: Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrenciler, Grup 2: Sağlık dışı bölümde okuyan öğrenciler, p<0.05 değeri anlamlı olarak kabul edilmiştir.

Grupların verdiği cevaplar incelendiğinde, sağlıkla ilgili bölümde okuyan grubun (Grup 1) %39,4'ü sağlık dışı bölümde okuyan grubun (Grup 2) %90,5'i yaşlının aile üyeleri için bir engel oluşturduğunu düşünmektedir. 'Geliri olan yaşlı ile olmayan yaşlının bakımı arasında

fark olur mu?' sorusuna grup 1'in %57,6'sı grup 2'nin %85,7'si evet cevabı vermiştir. 'Yaşlıların bakımını üstlenmeden önce maddi durum değerlendirmesi yapılmalı mı?' sorusuna grup 1'in %56,6'sı grup 2'nin %90,5'i evet cevabı vermiştir. Grup 1'in

%27,3'ü grup 2'nin %81'i yaşlıyı ihmal ettiğini düşünmektedir. Gruplara göre cevapların dağılımı Tablo II'de verilmiştir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Yaşlı Bakım Programı ve Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerin ankete verdiği cevaplar incelendiğinde, yaşlılar ve yaşlıların yaşadığı sorunlar konusunda, sağlıkla ilgili bölümde okuyan grupta yer alan öğrencilerin, yaşlılara karşı daha duyarlı oldukları görülmektedir.

Yaşlılık genel anlamda bireyin fiziksel ve bilişsel fonksiyonlarında bir gerileme, sağlığın, üretkenliğin, cinsel yaşamın, gelir düzeyinin, saygınlığın, rol ve statünün, bağımsızlığın, arkadaşların, eş, akraba, arkadaş ilişkisinin, sosyal yaşantının ve sosyal desteklerin azalması ve kaybı gibi bu döneme özgü birçok sorunun yaşandığı bir gerileme dönemidir (10,11). Günümüzde ortalama yaşam süresinin uzaması ve yaşlıların genel popülasyon içindeki oranının artması ile birlikte yaşlıların sağlık problemleri ve yetersizliklerinde de artış görülmektedir. İnsanlar yaşlandıkları zaman günlük yaşam aktivitelerinde bağımsızlıklarının azalacağı, fiziksel aktivitelerinin kısıtlanacağı ve pek çok zorluk yaşayacakları düşüncesindedir. Bu durum insanların yaşlanmaya karşı önyargı geliştirmelerine, yaşlılık ve yaşlılara karşı olumsuz bir durum oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Modernleşme adı altında çağdaş toplumlarda meydana gelen gelişim ve değişimler yaşlıya verilen değeri ve saygıyı azaltmaktadır. Bazı kültürlerde yaşlılıkla saygınlık artsa da, sosyal yaşantısında ve fonksiyonlarında meydana gelen kısıtlanma durumu yaşlı için bir problem meydana getirmektedir (12). Son zamanlarda yaşlı sayısının giderek artması, yaşlı istismar ve ihmal sorununu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca yaşlının yalnız yaşaması, ekonomik durumunun ve sağlık durumunun kötü olması yaşlı istismar ve ihmal riskini arttırmaktadır (17).

Öğrencilerin yaşlılara duyarlı olup, olumlu tutum geliştirmeleri bütün toplumlarda istenilen bir durumdur. Türk toplumunun kültürel yapısı gereği insanlar ailesi ya da yakın çevresindeki yaşlı bireylerle daha fazla zaman geçirmekte ve yaşlı bakımını ailenin bir sorumluluğu olarak görmektedirler. Hem bu durumun hem de ders müfredatının öğrencilerin yaşlılar konusunda daha duyarlı olmalarına katkıda bulunmuş olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmada evinde yaşlı birey ile yaşayan öğrencilerin çoğunu sağlık bölümünde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır ve bu öğrencilerin yaşlılar ve onların yaşadıkları problemler konusunda farkındalıklarının yüksek olduğu görülmektedir. Benzer bir şekilde, Güven ve ark. ve Usta ve ark. tarafından yapılan çalışmalarda; yaşlı bir aile üyesi ile yaşamaya istekli olanların daha fazla olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir (13,14).

Üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğu evdeki düzenlemelerin ve yemeklerin de yaşlıya uygun olarak yapılması gerektiğini ve karar alırken yaşlıya danışılması gerektiğini düşünmektedir. Bununla beraber, yatağa bağımlı yaşlıların diğer yaşlılara göre daha çok bakımevine gönderildiğine inanmaktadırlar. Ayrıca sağlık dışı bölümde okuyan grubun %81'i yaşlıyı ihmal ettiğini düşünmektedir. 'Yaşlı bireye yeterli güveni verebilir misiniz?' sorusuna sağlıkla ilgili bölümde okuyan öğrencilerin verdiği evet yüzdesi daha fazladır. Bu duruma üniversite ders müfredatlarında geriatri ile ilgili derslerin yer alması katkı sağlamış olabilir.

Usta ve ark. tarafından yapılan bir çalışmada öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının öğrenim gördükleri okul ve cinsiyete göre değiştiği saptanmıştır. Ayrıca, sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin geriatri kliniğinde çalışmak istemediği ve geriatrik hasta ile çalışmak istemeyenlerin yaşlılara yönelik tutumlarının daha olumsuz olduğunu bulmuşlar, yaşlanan bir toplum olan ülkemizde

öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının olumsuz olduğunu ve yaşlılar ile çalışmak istemediklerini ortaya koymuşlardır (14). Bizim çalışmamızdaki öğrencilerin yaşlılar ilgili düşünceleri okudukları bölüme göre değişmektedir. Fakat üniversite eğitimi boyunca yaşlılık ile ilgili ders alan öğrencilerin yaşlılara yönelik daha olumlu bir tutum içinde oldukları görülmektedir.

Yeşil ve ark. yaptıkları çalışma sonucunda, sağlık profesyonellerinin yaşlı istismar ve ihmalini ortaya çıkarma, yönetme ve önlem almada önemli konumda olduklarını ve bu doğrultuda, bir profesyonel olarak hemşirelere önemli sorumluluklar düştüğünü belirtmişlerdir (15). Yaşlı bireyin istismarı ile ilgili olarak; kişilere eğitim vermek, evinde yaşlı birey ile yaşayan ailelere sosyal destek sağlamak, kişileri istismara neden olan ailesel ve kişisel problemleri çözmek için danışmanlık ve tedavi hizmeti almak için cesaretlendirmek, sağlık çalışanları için bu konuda hizmet içi eğitimler düzenlemek, istismar ve ihmali önlemede yardımcı olabilir (16). Bizim çalışmamızda da sağlık alanında okuyan öğrencilerin yaşlı istismar ve ihmali konusunda daha duyarlı oldukları bulunmuştur. Sağlık alanında okuyan öğrencilerinin bu konuda farkındalığının artırılması istismar ve ihmali önlemeye yönelik plan oluşturma ve uygulanmasına yardımcı olacaktır (15).

Sonuç olarak iki grupta yer alan öğrencilerin verdiği cevaplar doğrultusunda sağlıkla ilgili bölümde okuyan ve ders müfredatında yaşlı ve yaşlılık ile ilgili dersler yer alan öğrencilerin yaşlılara karşı daha duyarlı ve farkındalıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yaşlı istismarı ve ihmali; koruyucu önlemlerin alınması gereken, yaşlı bireyin yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyen, fiziksel, ruhsal çok yönlü birçok probleme yol açan önemli bir sorundur. Bu nedenle üniversite eğitiminin müfredatına ve mezuniyet sonrası hizmet içi eğitim programlarına yaşlı istismar ve ihmalinin dahil edilmesi oldukça önem arz etmektedir.

Üniversitede yaşlılık ile ilgili eğitim alan öğrencilerin yaşlıya bakış açısı mutlaka farklı olacaktır. Özellikle sağlık ile ilgili üniversite bölümlerinde bu derslerin müfredata eklenmesi ayrı bir önem taşımaktadır. Birinci basamakta çalışan sağlık profesyonellerinin istismar açısından riskli yaşlıları belirlemeleri, bu yaşlıları daha ayrıntılı izlemeleri, istismarı önlemeye yönelik çalışmalar yapmaları bunun yanı sıra toplumsal bilinci artırmak için kitle iletişim araçlarının kullanılması önerilmektedir.

Çıkar Çatışması ve Fonlama

Çalışma için finansal destek alınmamıştır. Yazarlar arasında çıkar çatışması olmadığı belirtilmiştir.

KAYNAKLAR

1. WHO [Internet]. Ageing and Health [cited 2018 Sep 18]. Available from: <http://www.who.int/news-room/factsheets/detail/ageing-and-health>
2. <https://ailevecalisma.gov.tr/media/5205/yasli-nufusun-gelecek-yil-tahminleri.pdf>
3. Uysal A. Dünyada yaygın bir sorun: yaşlı istismarı ve ihmali. Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi. 2002; 5:43-9.
4. Kalinkara, V. Yaşlı istismarı ve ihmali. Temel Gerontoloji Yaşlılık Bilimi. Birinci Basım. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2011.
5. Anme T. A study of elder abuse and risk factors in japanese families: focused on the social affiliation model. Geriatric and Gerontology International. 2004; 4,262-263
6. Boldy D, Webb M, Horner B et al. Elder abuse in Western Australia. Centre for Research into Aged Care Services.2002
7. Artan T. Aile içi fiziksel yaşlı istismarı. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1996
8. Keskinöğlü P, Giray H, Pıçakçıefe M ve ark. Yaşlıda fiziksel, finansal örselenme ve ihmal edilme. Türk Geriatri Dergisi. 2004; 7(2), 57-61
9. Levine JM. Elder neglect and abuse: A primer for primary care physicians. Geriatrics. 2003; 58 (10), 37-44
10. Buchwald D, Tomita S, Hartman S et al. Physical abuse of urban Native American. Journal of General Internal Medicine. 2000; 15: 562-64.
11. Cupitt M. Identifying and addressing the issues of elder abuse: A rural perspective. Journal of Elder Abuse & Neglect. 1997; 8(4): 21-30.
12. Karedeniz G, Dedeli O. Üniversite öğrencilerinin yaşlı istismarı hakkındaki düşünceleri, Aile ve Toplum Yılı: 11 Cilt: 5 Sayı: 17 Nisan-Mayıs-Haziran 2009.
13. Güven, Ş.D., Muz G.U., Ertürk N.E, Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu

tutumların bazı değişkenlerle ilişkisi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 2012, 15(2): 99-103.

14. Usta YY, Demir Y, Yönder M et al. Nursing Students' Attitudes Toward Ageism in Turkey. Arch Gerontol Geriatr 2012; 54(1): 90-93.
15. Yeşil, P., Taşcı, S., Öztunç, G. Yaşlı istismarı ve ihmali. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 2016, 6(2), 128-134.
16. Erden, Ş., Boz H., Türkiye'de Yaşlı İstismarı ve İhmali, 2011.
17. Seth, N., Yadav, A., Adichwal, N. K. et al. Elder abuse and its association with socio-demographic variables in India. Clinical Epidemiology and Global Health, 2019, 7(2), 188-191.
18. Kulakçı A.H., Korkmaz A.G. Prevalence of elder abuse among community-dwelling older adults in Turkey and its associated factors. Psychogeriatrics, 2019.